

Domsagohistorik

Strömstads tingsrätt

Text Elsa Trolle Önnerfors

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

Eva Löfgren
Ylva Blank
Henrik Borg
Elsa Trolle-Önnerfors
Johanna Roos

Strömstads tingsrätt

Området tillhörde ursprungligen Norge och blev svenskt först i och med freden i Roskilde (1658) och Köpenhamn (1660). Svensk rätt infördes i Bohuslän 1681/82.¹ År 1681 bildade Lane, Stångenäs, Sotenäs, Tunge, Sörbygdens, Bullarens, Kville, Tanums och Vette härader en gemensam domsaga. Lane och Stångenäs bröt ut 1683. Nästa domsaförändring kom 1698 då Bullaren, Kville, Tanum och Vette bildade en egen domsaga. Samtidigt återförenades Lane och Stångenäs med de resterande häraderna (Lane, Stångenäs, Sotenäs, Tunge och Sörbygdens härader, se Uddevalla tingsrätt).²

Kville härad hade sin tingsplats i Rabbalshede på 1680-talet.³ Förhandlingarna hölls på gästgiveriet och vid något enstaka tillfälle på någon gård i trakten. Kville härad höll till en början ting tillsammans med Bullarens härad. Mellan åren 1716-18 ockuperade Karl XII:s armé gästgiveriet, och tingsförhandlingarna fick flyttas till nämndemansgården i Dahle. År 1719 hölls åter ting i Kville härad, denna gång på gården Solhem.⁴ År 1904 flyttades tingsplatsen till Hede (se nedan).

Man vet inte riktigt var Bullarens härad hade sin tingsplats fram till 1864. Troligtvis höll man ting tillsammans med Kville härad i Rabbalshede. Från och med 1864 fanns i alla fall häradets tingsplats i Östad, och ett tingshus uppfördes på platsen samma år.⁵ Förhandlingarna flyttades till Hede 1904 (se nedan).

Gården Hede (nuvarande Tanumshede) var tingsplats för Tanums härad, och även Vette härad, på 1680-talet.⁶ Där fanns ett tingshus från början av 1600-talet, men det var dock osäkert om förhandlingarna hölls där eller i gästgiveriets lokaler. Byggnaden brann ned i en brand 1776, men återuppfördes 1788. Det nya huset, som låg precis vid ett vägskäl, var både tingshus och gästgiveri.⁷ Vid mitten av 1800-talet började domsagan kallas Norrvikens domsaga, och varje härad utgjorde ett tingslag.⁸ Tanums, Kville och Bullarens härader slogs emellertid samman till ett enda tingslag från och med 1904. Vette härad, som utgjorde ett eget tingslag, flyttade sin tingsplats in till Strömstad i början av 1800-talet.⁹ Det fanns ett tingshus från 1905 inne i staden, i backen ned mot järnvägsstationen.¹⁰ Hede fungerade som tingsplats fram till 1918.¹¹ Häradsrätten flyttade från och med ingången av 1919 in till Strömstad, och inhystes tills vidare i Vette härads gamla tingshus.¹² Vette härad, med tingsställe i Strömstad sedan tidigare, utgjorde ett eget tingslag fram till 1927 då det slogs ihop med de andra häraderna. Förhandlingar i Norrvikens domsaga skulle även fortsättningsvis hållas i Strömstad.¹³

¹ Almquist s. 415.

² Almquist s. 418.

³ Rydstrand, 1972, s. 199.

⁴ Rydstrand, s. 43.

⁵ Holmberg, 1979, s. 88.

⁶ Rydstrand (1972) s. 12.

⁷ "Kulturhistorisk dokumentation inför byggnadsminnesförklaring, 1978, s. 1ff.

⁸ Almquist s. 419.

⁹ Bihang till SFS 1901 nr 83.

¹⁰ Strandell, 1972, s. 158.

¹¹ "Kulturhistorisk dokumentation inför byggnadsminnesförklaring, 1978, s. 5.

¹² SFS 1918:826.

¹³ SFS 1927:443.

Strömstad, som troligen fick sina stadsprivilegier i början av 1670-talet, hade rådhusrätt sedan 1672. Staden drabbades av flera bränder, bland annat 1876, 1880 och 1901.¹⁴ Den gamla rådhusbyggnaden från 1700-talet, som låg vid den nuvarande plagen, klarade sig emellertid undan alla bränderna. Rådhuset var beläget i närheten av kyrkan inne i Strömstad.¹⁵ Frågan om ett nytt råd- och stadshus hade under årens lopp varit uppe till diskussion vid ett flertal tillfällen, men inget beslut hade fattats i frågan. Man påbörjade dock uppförandet av ett nytt stadshus i slutet av 1910-talet, och rådhusrätten flyttade in 1919. Det låg i en backe, högt över centrum. Byggnaden hade många funktioner, här fanns båda rådhusrätten, telegrafan, sparbanken, posten, polisen, drätselkammaren och stadsfullmäktige.¹⁶ Borgmästaretjänsten ledigförklarades 1941, och 1944 lades Strömstad under landsrätt med Norrvikens domsaga.¹⁷

I början av 1950-talet genomfördes den så kallade storkommunreformen, och de allra minsta kommunerna försvann. Syftet med reformen var skapa logiska och rationella kommunindelningar. De borgerliga kommunerna skulle vara så pass stora att de kunde erbjuda den service som samhället kunde förvänta sig. Även domsagoindelningen påverkades av kommunförändringarna.¹⁸ Ytterligare reformer genomfördes på 1960- och 70-talen, då bland annat det gamla stadsbegreppet försvann. År 1965 förstatligades rådhusrätterna. I början av 1970-talet trädde även den nya underrättsreformen i kraft. Häradsrätterna och rådhusrätterna försvann och ersattes av tingsrätter. Den gamla häradsindelningen och domstolsorganisationen slogs definitivt sönder i samband med tingsrättsreformen. År 1971 bildades Strömstads tingsrätt. Både tingsställe och kansli placerades i Strömstad.¹⁹ I samband med reformen förordnades att Strömstads tingsrätt skulle slås samman med Uddevalla tingsrätt 1976 eller tidigare, men ingen sammanslagning ägde rum.²⁰ Tingsrätten är än idag inhyst i det gamla tingshuset från 1905.

Ordinarie domare

Lagmän vid Strömstads tingsrätt

H.h Stig Lennart Rosengren	fullm. 1.7.1954	1971–1976
Carl-Magnus Ambjörn Elgenstierna	fullm. 1.10.1976	1976–1984
Rolf Ragnar Elfving	fullm. 1.2.1984	1984-1993
Bo Gösta Wiegert	fullm. 26.8.1993	1993-1994
Hans Georg Ericson	fullm.19.5.1994	1994-

Bullaren härad

Domsagotillhörighet:

1681–1682	Med Lane, Stångenäs, Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Kville, Tanum och Vette härader
1683–1697	Med Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Kville, Tanum och Vette härader

¹⁴ Emanuelsson, 1985, s.6f.

¹⁵ Strandell s. 143 och 153ff.

¹⁶ Jonasson, 1978, s. 5ff.

¹⁷ SFS 1943:791.

¹⁸ Norrvikens domsaga omfattade från och med 1952 följande område: Bullarens, Kville, Tanums, Tjärnö och Vette landskommuner samt Strömstad stad (SFS 1951:79).

¹⁹ SFS 1970:615. Efter ytterligare kommunsammanslagningar på 1960- och 70-talen omfattade Strömstads tingsrätts domkrets 1971 Strömstads och Tanums kommuner (jfr SFS 1982:996).

²⁰ SFS 1970:615. Jfr SFS 1982:996.

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

1698–1951	Med Kville, Tanum och Vette härad
1952–1970	Med Kville, Tanums, Tjärnö och Vette landskommuner samt Strömstads stad

Tingsplatser:

1680–1863	
1864–1903	Östad
1904–1918	Hede
1918–1970	Strömstad

Häradshövdingar

Johan Wetterman	fullm. 7.5.1676	1681–1687
Anders Börjesson	fullm. 27.8.1687	1687–1701†
Gudmund Nordberg	fullm. 2.1.1702	1702–1716
Torger Bruhn (Brun)	fullm. 13.8.1716	1716–1729†
Petrus Östling	fullm. 19.6.1729	1729–1752†
Birger (Börje) Hvasser	fullm. 12.11.1752	1752–1770
Magnus Gustaf Danckwardt	fullm. 20.5.1772	1772–1793
Arvid Jakob Unger	fullm. 2.7.1793	1793–1834†
Johan Olof Bååth	fullm. 13.2.1836	1836–1857†
Bror Lars Norin	fullm. 30.12.1857	1857–1878
Fredrik Daniel Carlborg	fullm. 15.11.1878	1878–1900†
Assar Emanuel Åkerman	fullm. 6.7.1900	1900–1912
Bernt Hellborn	fullm. 29.8.1913	1913–1929†
Jan Wilhelm Smith	fullm. 20.12.1929	1930–1954
Stig Lennart Rosengren	fullm. 1.7.1954	1954–1970

Tanums härad

Domsagotillhörighet:

1681–1682	Med Lane, Stångenäs, Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Kville, Bullarens och Vette härad
1683–1697	Med Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Kville, Bullarens och Vette härad
1698–1951	Med Kville, Bullarens och Vette härad
1952–1970	Med Kville, Bullarens, Tjärnö och Vette landskommuner samt Strömstads stad

Tingsplatser: 1680–1918	Hede
1918–1970	Strömstad

Häradshövdingar

Johan Wetterman	fullm. 7.5.1676	1681–1687
Anders Börjesson	fullm. 27.8.1687	1687–1701†
Gudmund Nordberg	fullm. 2.1.1702	1702–1716
Torger Bruhn (Brun)	fullm. 13.8.1716	1716–1729†
Petrus Östling	fullm. 19.6.1729	1729–1752†

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

Birger (Börje) Hvasser	fullm. 12.11.1752	1752–1770
Magnus Gustaf Danckwardt	fullm. 20.5.1772	1772–1793
Arvid Jakob Unger	fullm. 2.7.1793	1793–1834†
Johan Olof Bååth	fullm. 13.2.1836	1836–1857†
Bror Lars Norin	fullm. 30.12.1857	1857–1878
Fredrik Daniel Carlborg	fullm. 15.11.1878	1878–1900†
Assar Emanuel Åkerman	fullm. 6.7.1900	1900–1912
Bernt Hellborn	fullm. 29.8.1913	1913–1929†
Jan Wilhelm Smith	fullm. 20.12.1929	1930–1954
Stig Lennart Rosengren	fullm. 1.7.1954	1954–1970

Kville härad

Domsagotillhörighet:

1681–1682	Med Lane, Stångenäs, Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Tanums, Bullarens och Vette härad
1683–1697	Med Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Tanums, Bullarens och Vette härad
1698–1951	Med Tanums, Bullarens och Vette härad
1952–1970	Med Tanums, Bullarens, Tjärnö och Vette landskommuner samt Strömstads stad

Tingsplatser:

1818–1904	Rabbalshede
1904–1916	Hede
1918–1970	Strömstad

Häradshövdingar

Johan Wetterman	fullm. 7.5.1676	1681–1687
Anders Börjesson	fullm. 27.8.1687	1687–1701†
Gudmund Nordberg	fullm. 2.1.1702	1702–1716
Torger Bruhn (Brun)	fullm. 13.8.1716	1716–1729†
Petrus Östling	fullm. 19.6.1729	1729–1752†
Birger (Börje) Hvasser	fullm. 12.11.1752	1752–1770
Magnus Gustaf Danckwardt	fullm. 20.5.1772	1772–1793
Arvid Jakob Unger	fullm. 2.7.1793	1793–1834†
Johan Olof Bååth	fullm. 13.2.1836	1836–1857†
Bror Lars Norin	fullm. 30.12.1857	1857–1878
Fredrik Daniel Carlborg	fullm. 15.11.1878	1878–1900†
Assar Emanuel Åkerman	fullm. 6.7.1900	1900–1912
Bernt Hellborn	fullm. 29.8.1913	1913–1929†
Jan Wilhelm Smith	fullm. 20.12.1929	1930–1954
Stig Lennart Rosengren	fullm. 1.7.1954	1954–1970

Vette härad

Domsagotillhörighet:

1681–1682	Med Lane, Stångenäs, Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Tanums, Bullarens och Kville härad
-----------	--

Tings- och rådhusinventeringen 1996 - 2007

1683–1697	Med Sotenäs, Tunge, Sörbygden, Tanums, Bullarens och Kville härad
1698–1951	Med Tanums, Bullarens och Kville härad
1952–1970	Med Tanums, Bullarens, Tjärnö och Kville landskommuner samt Strömstads stad

Tingsplatser:

1800–	Strömstad
-------	-----------

Häradshövdingar

Johan Wetterman	fullm. 7.5.1676	1681–1687
Anders Börjesson	fullm. 27.8.1687	1687–1701†
Gudmund Nordberg	fullm. 2.1.1702	1702–1716
Torger Bruhn (Brun)	fullm. 13.8.1716	1716–1729†
Petrus Östling	fullm. 19.6.1729	1729–1752†
Birger (Börje) Hvasser	fullm. 12.11.1752	1752–1770
Magnus Gustaf Danckwardt	fullm. 20.5.1772	1772–1793
Arvid Jakob Unger	fullm. 2.7.1793	1793–1834†
Johan Olof Bååth	fullm. 13.2.1836	1836–1857†
Bror Lars Norin	fullm. 30.12.1857	1857–1878
Fredrik Daniel Carlborg	fullm. 15.11.1878	1878–1900†
Assar Emanuel Åkerman	fullm. 6.7.1900	1900–1912
Bernt Hellborn	fullm. 29.8.1913	1913–1929†
Jan Wilhelm Smith	fullm. 20.12.1929	1930–1954
Stig Lennart Rosengren	fullm. 1.7.1954	1954–1970

LITTERATUR

Almquist, Jan Eric *Lagsagor och domsagor i Sverige: med särskild hänsyn till den judiciella indelningen* Norstedt Stockholm 1954-1955

Barthelsson, Klas, *Magiska tal och Strömstads stadshus*, Strömstad: Kultur- och fritidsförvaltningen, 1993

Byggnadsminnen 1978-1988: Förteckning över nya byggnadsminnen 1 juli 1978 - 31 december 1988 enligt lagen den 9 december 1960, nr 690. Stockholm: Riksantikvarieämbetet, 1989.

Emanuelsson, Eyvind: *Strömstads historia i korthet*, Strömstad 1985

Holmberg, A., *Bohusläns historia och beskrifning*, -3 vol., Uddevalla: 1979.

Jonasson, Jarl, *Stadshus i Strömstad*, Uddevalla: Bohusläningens AB, 1978.

Lindström, F (red) Lundgren, F, *Från sockenstämma till storkommun: Göteborgs och Bohus län*, Stockholm, 1953.

Myström, L., *Domböckerna berättar. // Bohusläningen*, 1982

Rydstrand, S., *Storgubbar och småfolk i gångna tiders Bohuslän: studier i Bohusläns domböcker*. - Brastad 1972

Tingshus, stall, magasin, gästgiveri: Tanumshede, Tanums kommun. Kulturhistorisk dokumentation inför byggnadsminnesförklaring, 5, Uddevalla: läns museet, 1978.